

Planleggings- og samordningsdepartementet

Arbeidsgiveravdelingen

PM 1995-17

Påtale ved økonomiske misligheter (underslag mv) i statstjenesten

1995.09.06 Til Statsforvaltningen og Riksrevisjonen Gjelder Sph pkt 215.1-4

Bakgrunn for rundskrivet:

Administrasjonsdepartementet vil med dette rundskriv presisere og systematisere de regler som gjelder for påtale ved økonomiske misligheter (underslag mv.) i statstjenesten. Dette rundskriv erstatter Justisdepartementets rundskriv G 52/84 av 22. februar 1984 og rundskriv G 78/85 av 3. juni 1985.

Endringer i forhold til gjeldende retningslinjer punkt 1 - 9 er uthevet. Nytt punkt 7 inneholder en presisering av hvilke momenter det er naturlig å legge vekt på ved vurderingen av om påtale bør begjæres eller ikke.

Frist for påtalebegjæring - behov for rask saksbehandling:

Det følger av straffelovens §80, at begjæring om offentlig påtale må settes frem senest 6 måneder etter at den som er berettiget til å begjære påtale, er kommet til kunnskap om den straffbare handling og hvem som har foretatt den.

Rask behandling av saken er viktig, både av hensyn til bevisene, fristen for påtale og fordi straffereaksjon ikke bør komme for lenge etter lovbruddet.

Kompetanse til å begjære påtale - delegasjon:

Underslag og tyveri (også grovt) fra statlig arbeidsgiver, påtales av det offentlige, enten etter begjæring av staten som fornærmet, eller når almene hensyn m.v. krever påtale, jf. straffelovens §264, første og andre ledd. Det samme gjelder alminnelig bedrageri og utroskap, jf straffelovens §280, andre ledd. Grovt bedrageri og grov utroskap er undergitt ubetinget offentlig påtale, men også her vil i praksis anmeldelse og påtalebegjæring fra fornærmede normalt måtte foreligge for at etterforskningen skal komme i gang.

Påtalebegjæring fremsettes av vedkommende fagdepartement, eventuelt annet offentlig organ eller tjenestemann som er gitt fullmakt til dette, jf. straffelovens §79 fjerde ledd.

Administrasjonsdepartementets samtykke:

For å sikre ensartet behandling av slike saker, skal *det organ som er gitt fullmakt til å begjære påtale*, forelegge spørsmålet om påtalebegjæring skal fremmes for Administrasjonsdepartementet til uttalelse, jf Justisdepartementets rundskriv av 21. desember 1935 og brev til samtlige departementer av 24. juli 1991.

Hvis det på grunn av beløpets størrelse eller av andre årsaker er åpenbart at tiltale og straff må begjæres, jf retningslinjene pkt 7, kan *det organ som er gitt fullmakt til å begjære påtale* likevel gjøre dette uten at saken på forhånd er tatt opp med Administrasjonsdepartementet.

Administrasjonsdepartementet har gitt Postens sentralledelse (tidligere Postdirektoratet), og NSB Hovedkontoret fullmakt til selv å avgjøre om det skal begjæres påtale i saker om økonomiske misligheter, uten at saken forelegges Administrasjonsdepartementet, jf brev av 17. februar 1992 til Samferdselsdepartementet. *Tilsvarende fullmakt er gitt til Arbeidsdirektoratet ved Administrasjonsdepartementets brev til Kommunal- og arbeidsdepartementet av 15. juni 1995.*

Administrasjonsdepartementet ber om at følgende retningslinjer blir fulgt i saker om underslag, tyveri, bedrageri og utroskap i statstjenesten:

1. Fagdepartementet *eller eventuelt annet organ som er gitt fullmakt til å begjære påtale etter straffelovens §79, fjerde ledd*, skal underrettes så snart det foreligger mistanke om misligheter. Dette gjelder alle typer misligheter og uansett om de knytter seg til forvaltningen av penger, verdipapirer, materiell, fast eiendom m.v.

En bør ikke avvente resultatet av interne undersøkelser. Det er ingen forutsetning at noen bestemt person er mistenkt.

2. Riksrevisjonen *skal* underrettes omgående, bl.a. av hensyn til revisjon av regnskapene. Slik underretning *skal* gis av den virksomhet som oppdager mislighetene.
3. Ved mistanke om mislige forhold i statstjenesten, bør politietterforskning ikke begjæres før det er grunn til å tro at forholdene kan lede til straffereaksjon. Det vil ofte være formålstjenlig at det først foretas inspeksjoner og andre undersøkelser fra sentrale administrative myndigheter (Riksrevisjonen, skattefogden, departementet, m.v.) for å få avklart om forholdene er så grove og alvorlige at politianmeldelse og straffereaksjon bør komme på tale.
4. Når anmeldelse i tilfelle er inngitt, må virksomheten på anmodning bistå politiet slik at etterforskningen kan bli mest mulig rasjonell. Opplysninger kan normalt gis uten hinder av taushetsplikt, jf [forvaltningslovens §13b](#) nr 6. Henvendelser fra politiet må prioriteres. Vanligvis må virksomheten selv, eventuelt med bistand fra Riksrevisjonen, foreta de regnskapsmessige undersøkelser som skal til for å avdekke f.eks. et underslag.
5. *Normalt bør* den tjenestemann som mistanken rettes mot få uttale seg. Dette må imidlertid bare gjøres når det ikke er særlig fare for bevisforspillelse. [Forvaltningsloven](#) gjelder ikke for statens opptreden som fornærmet i en straffesak.
6. Den mistenkte bør få mulighet til å gjøre opp for seg økonomisk. Ved en eventuell avtale om tilbakebetaling bør det søkes oppnådd tvangsgrunnlag etter tvangsfullbyrdelseslovens §7-2(a). Hvorvidt minnelig avtale om

betalingsordning kan resultere i at påtalebegjæring ikke fremsettes, må vurderes konkret bl.a. ut fra forholdets grovhet og den oppofrelse mistenkte viser for å reparere den voldte skade, *se forøvrig pkt 7.*

7. Spørsmålet om forholdet skal påtales, må avgjøres konkret. Normalt skal det begjæres påtale dersom beløpets størrelse overstiger kr 25.000.-, eller forholdet har rammet kunder eller andre utenforstående. På den annen side, har man i praksis akseptert at påtalebegjæring ikke fremsettes dersom beløpet er under kr. 10.000.- og utenforstående ikke er rammet. Dette er imidlertid bare utgangspunkter for vurderingen.

Andre momenter kan være i hvilken grad forholdet har svekket etatens anseelse, om uskyldige er blitt mistenkeliggjort, om mistenkte har hatt en særlig betrodd stilling, om forholdet er en engangsforeteelse eller har foregått over tid, om vedkommende tidligere har vært innblandet i tilsvarende forhold, om påtalebegjæring er en forutsetning for utbetaling av eventuell forsikring, om forholdet er innrømmet, om beløpet er dekket, personlige forhold, om det reageres administrativt med f.eks. avskjed eller ordensstraff, osv.

8. I forbindelse med begjæring om tiltale og straff bør også statens eventuelle erstatningskrav begjæres pådømt under straffesaken, jf straffeprosesslovens §3 og kapittel 29. Hvis tapets størrelse ennå ikke er klarlagt, bør det tas forbehold om å komme tilbake til erstatningsbeløpet. Erstatningskravet bør som regel også inneholde krav om *forsinkelsesrenter*, jf *lov om forsinkelsesrente* av 17. desember 1976 og Justisdepartementets rundskriv av 22. februar 1979.
9. Når det gjelder avskjed, suspensjon eller ordensstraff, vises det til Lov om statens tjenestemenn m.m. av 4. mars 1983 nr 3 §§14 - 19 [[§14](#), [§15](#), [§16](#), [§17](#), [§18](#), [§19](#)] og *forvaltningslovens regler*. Hvis det faktiske forhold er tilstrekkelig opplyst, bør spørsmålet behandles uavhengig av en eventuell straffesak. Dersom det er på det rene at tjenestemannen har gjort seg skyldig i straffbare forhold som kan begrunne avskjed etter [tjenestemannslovens §15](#), vil det være særlig uheldig om vedkommende oppebærer lønn i lengre tid fordi en vil avvente resultatet av straffesaken.
10. *Det påhviler alltid det organ som er gitt fullmakt til å begjære påtale*, å underrette Riksrevisjonen om den avgjørelse som er fattet.

Etter fullmakt

Odd Bøhagen

Espen Gaard